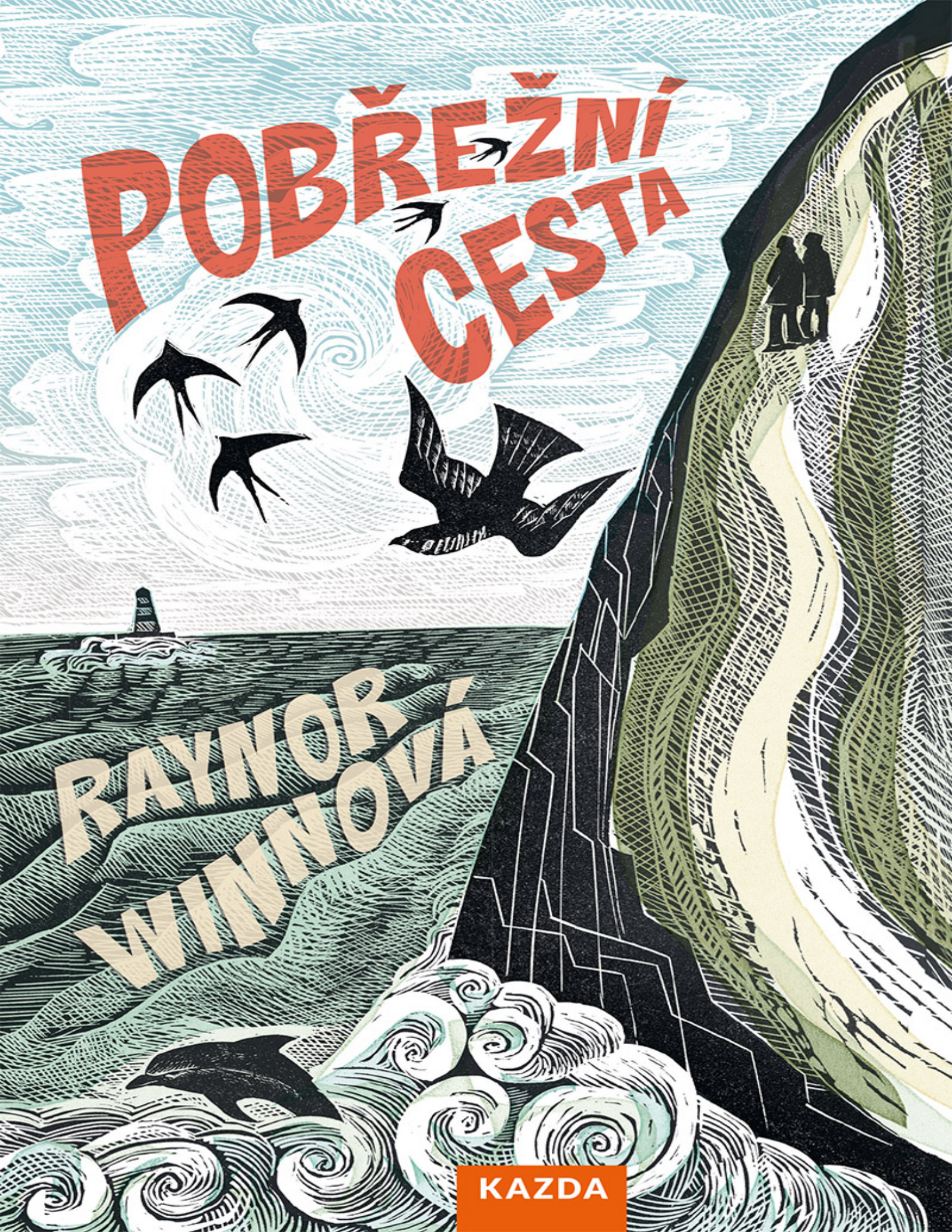

POBŘEŽNÍ CESTA

A stylized illustration of a coastal scene. In the foreground, there are large, swirling waves in shades of green and white. To the right, a steep, rocky cliff face is shown in profile, with a narrow path winding along its edge. Two small figures of people are standing on the path. In the background, a lighthouse sits on a small island in the sea. The sky is filled with several birds in flight, rendered in black silhouettes. The overall style is graphic and artistic, with a focus on natural elements and human presence.

RAYNOR
WINNOVÁ

KAZDA

Raynor Winnová

POBŘEŽNÍ CESTA

KAZDA

Raynor Winnová

POBŘEŽNÍ CESTA

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2020.

Nové sady 2

602 00 Brno

www.knihykazda.cz

info@knihykazda.cz

Tel. +420 725 518 237

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena

Datum poslední aktualizace: říjen 2020

Formát elektronické knihy: EPUB

ISBN 978-80-7670-016-1

Vytvoření elektronické verze , 2020

Papírové vydání:

Původní název: THE SALT PATH od Raynor Winn

Original English language edition first published by Penguin Books Ltd.,
London.

Text copyright THE SALT PATH © Raynor Winn, 2019

The author has asserted her moral rights.

All rights reserved.

1. vydání

Přeložila: Lucie Mikolajková

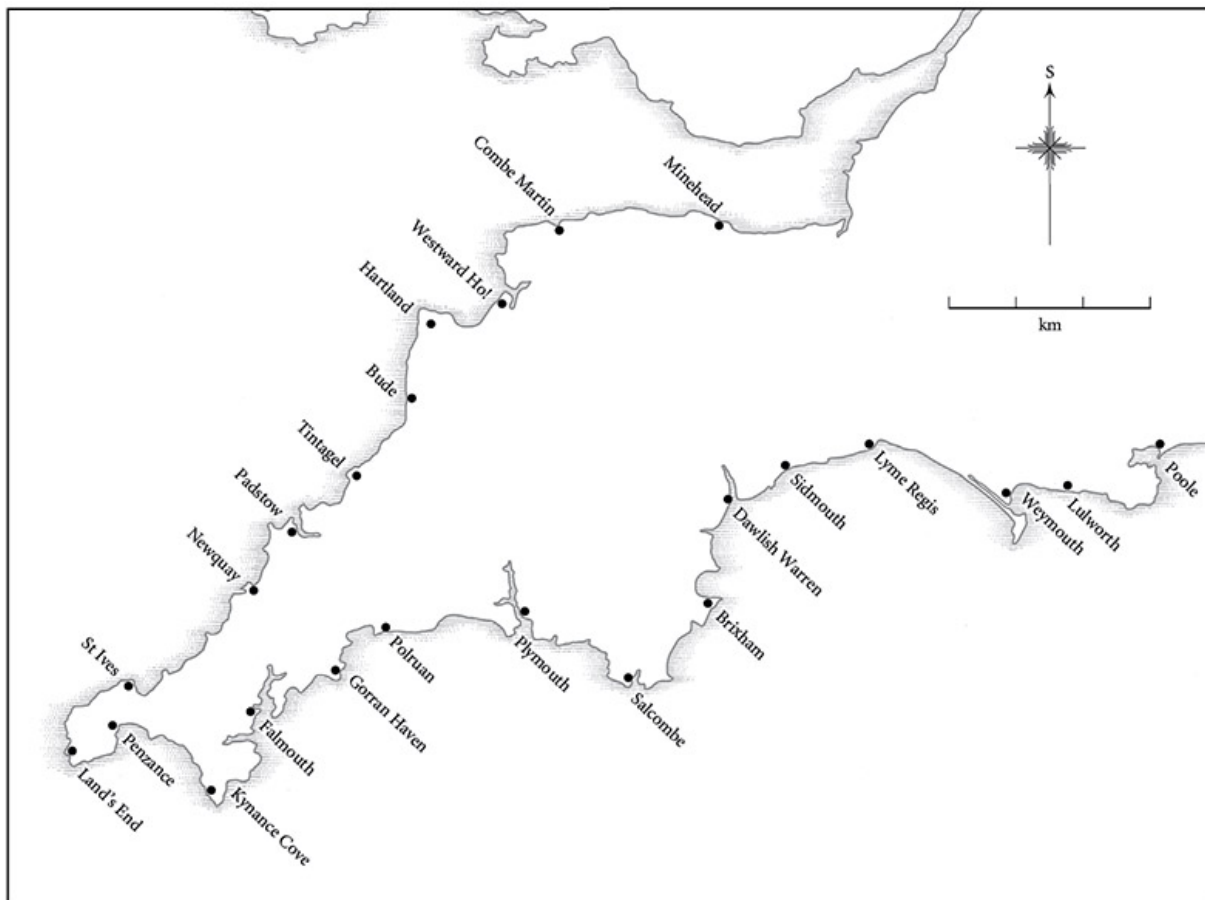
Jazyková redakce: Marie Hajdová

Sazba a úprava obálky: Kristýna Franková

Tisk a vazba: Tisk Centrum s.r.o., Moravany u Brna, Česká republika

ISBN: 978-80-88316-94-7

Knihy lze zakoupit se slevou 20 % přímo u nakladatele na www.knihykazda.cz
nebo v knihkupectvích.

Jihozápadní pobřežní cesta

Prolog

Vlny v příboji vydávají zblízka takový zvláštní zvuk, který se nepodobá ničemu jinému. Do nezaměnitelného burácení v pozadí se ozve šumění, jak vlna dopadne na břeh, a potom srkavě zachrčí zpětný proud, když se voda vrací zpátky. Byla tma, nikde ani světýlko, ale ani jsem nemusela vidět, abych poznala, jak silně vlna hučí, a bylo mi jasné, že musí být hodně blízko. Snažila jsem se uvažovat logicky. Utábořili jsme se vysoko nad vrcholem přílivu. Pláž pod námi se svažovala a hladina vody byla ještě pod ní. Nemohlo se nám nic stát. Položila jsem hlavu zpátky na srolovaný svetr a myslela na spánek. Kdepak, tohle nebylo v pohodě, ani omylem. To šumění a srkání se neozývalo někde pod námi, bylo přímo u nás.

V zelenočerném světle jsem se ve stanu doškrábala ke vchodu a prudce roztáhla chlopně. Světlo měsíce se táhlo po vrcholech útesů a pláž pod nimi ponechalo v temnotě, ale ozařovalo vlny, které se tříštily ve změť, přelévaly přes pobřežní šelf a končily snad jen metr od stanu. Zatřásla jsem spacákem vedle sebe.

„Mothe! Mothe, voda! Už je blízko!“

Všechny těžké věci jsme naházeli do batohů, bleskově se obuli, vytahali ocelové kolíky a popadli celý stan tak, jak byl, ještě postavený, se spacáky a oblečením uvnitř, s podlážkou prověšenou až k písku na zemi. Spěšně jsme cupitali přes pláž jako velikánský zelený krab, směrem k tomu, co bylo ještě včera večer jen potůček poklidně tekoucí do moře. Teď se z toho stala snad metr hluboká řeka mořské vody, která se valila k útesu.

„Nezvládnou to udržet dost vysoko! Promáčí nám to spacáky.“

„No tak něco dělej, nebo to neodnesou jenom spa...“

Uháněli jsme zase zpátky. Jak se vlna vracela nazpátek, stala se z té řeky široká kaluž vody, jen asi třicet centimetrů hluboká. Prchali jsme po pláži, vlny se tříštily vysoko nad skalní římsou a uháněly po písku směrem k nám.

„Počkáme na zpětný proud, potom přeběhneme na druhou stranu toho koryta a vyběhneme po pláži nahoru.“

Žasla jsem. Ten mužský, který si ještě před pár měsíci nedokázal bez pomoci ani obléknout kabát, teď stál na pláži jenom ve spodkách, nad hlavou držel postavený stan, na zádech měl batoh a oznamoval mi, že poběží.

„Tak dělej, utíkáme, honem!“

S cákáním jsme se brodili vodou, stan vysoko nad hlavou, zoufale jsme se škrábali po pláži nahoru, vlny se nám tlačily na paty a zpětný proud se nás snažil

stáhnout do moře. Klopýtali jsme v měkkém písku, v botách nám čvachtala mořská voda, ale nakonec jsme konečně shodili stan na zem u paty útesu.

„Koukni, mně nepřípadá, že by ty útesy byly úplně bezpečné. Měli bychom se posunout ještě kousek dál.“

Cože? Jsou tři ráno, a on ještě zvládne být tak opatrný?

„Ne.“

Ušli jsme 388 kilometrů, šestatřicet nocí jsme strávili pod širým nebem a po většinu té doby se živili sušenou a instantní stravou. Průvodce Jihozápadní pobřežní cestou tvrdil, že by nám cesta do tohoto bodu měla trvat osmnáct dní, a informoval nás, kde všude najdeme lahodné jídlo a ubytování s měkkými postelemi a teplou vodou. Jak časový rámec, tak pohodlí a luxus byly nad naše možnosti, ale mně to bylo jedno. Moth běhal po měsícem ozářené pláži jen v roztrhaných spodkách, které už nosil pět dní v kuse, a nad hlavou při tom držel postavený stan. Lepší to být nemohlo.

Nad Portheras Cove se začínalo rozednívat, my si sbalili batohy a uvařili čaj. Před námi byl další den. Další den na pochodu. Ještě 619 kilometrů.

1. část

Za světlem

*O muži zchytralém, Múso, mi vypravuj,
který se mnoho, mnoho byl nabloudil světem...*

Homér, *Odysseia*

(překlad Otmar Vaňorný)

1.

Prach života

Když jsem se rozhodla vydat se na cestu pěšky, seděla jsem zrovna pod schody. V tu chvíli jsem si nijak zvlášť nepromyslela, jaké to bude pochodovat tisíc kilometrů s batohem na zádech, nepřemýšlela jsem o tom, jestli si to budu moci dovolit anebo že strávím téměř sto nocí pod širým nebem ani co budu dělat potom. A muži, se kterým jsem strávila dvaatřicet let, jsem neřekla, že půjde se mnou.

Ještě před pár minutami mi schovat se pod schody připadalo jako dobrý nápad. V devět ráno nám začali bušit na dveře muži v černém, ale my jsme na to nebyli připravení. Nebyli jsme připravení se všeho vzdát. Potřebovala jsem ještě trochu času: ještě aspoň hodinu, aspoň týden, aspoň celý život. Nikdy to nemohlo stačit. A tak jsme se společně skrčili pod schody, přitiskli se k sobě, šeptali si jako dvě vystrašené myšky nebo jako zlobivé děti, které jen čekají, až je někdo přistihne.

Exekutoři obešli dům zezadu, bušili na okna, zkoušeli západky a hledali, kudy se dostat dovnitř. Zaslechla jsem, jak jeden z nich vylezl na zahradní lavičku, strčil do střešního okna v kuchyni a něco zakřičel. V tu chvíli jsem si všimla v jedné krabici té knihy. *Procházku na pět set mil* jsem četla, když mi bylo něco přes dvacet. Byl to příběh muže, který se svým psem prošel celou Jihozápadní pobřežní cestu. Moth se tiskl ke zdi vedle mě, hlavu opřenou o kolena, ruce v sebeobraně sevřené kolem těla, plný bolesti, strachu a vzteku. Ale hlavně vzteku. Život jako by popadl všechno špatné, co mu přišlo pod ruku, a plnou silou to po něm hodil, tři roky nekonečného zápolení. Moth byl tím hněvem už úplně vyčerpaný. Zajela jsem mu rukou do vlasů. Hladila jsem ho po těch vlasech, když byly ještě dlouhé a plavé, plné mořské soli, vřesu a mládí; pak když byly kratší a hnědé, poprášené omítkou a slepené dětskou modelínou; a teď byly stříbrné a prořídle a posypané prachem našeho života.

Poznala jsem ho, když mi bylo osmnáct. Teď mi bylo padesát. Tenhle polorozpadlý statek jsme zrenovovali spolu, opravili jsme každíčkou zeď a každý kámen, pěstovali jsme tu zeleninu a starali se o slepice a vychovali dvě děti. Postavili jsme stodolu, kam jezdili hosté, sdíleli jsme s nimi svůj život a oni nám pomáhali platit účty. Ale teď, jakmile vyjdeme ze dveří, necháme to všechno za

sebou, úplně všechno, bude to pryč, bude po všem.

„Můžeme prostě vyrazit a jít.“

Takhle nahlas to znělo absurdně, ale já to stejně řekla.

„Jít?“

„Jo, prostě se sebrat a jít.“

Zvládl by to Moth? Vždyť to byla jenom cesta po pobřeží, to přece nemůže být tak náročné. A mohli bychom jít pomalu, jen tak se šinout krok za krokem podle mapy. Mapu jsem zoufale potřebovala, musela jsem mít něco, co mi ukáže, kudy dál. Tak proč ne? Přece to nemůže být tak těžké.

Připadalo mi, že přejít celé pobřeží, od Mineheadu v Somersetu přes severní Devon, Cornwall a jižní Devon až do Poole v Dorsetu by se snad dalo zvládnout. Ale v téhle chvíli se představa, jak jdeme přes kopce, pláže, řeky a vřesoviště, jevila asi tak stejně vzdálená a nepravděpodobná, jako že vylezeme zpod schodů a otevřeme dveře. Jako něco, co by snad mohl udělat někdo jiný, ale rozhodně ne my.

Ale už jsme přece zrekonstruovali polorozpadlý dům, naučili se instalatériinu, vychovali dvě děti a hájili se před soudci a drahými právníky – tak proč ne?

Protože jsme prohráli. Prohráli jsme soud, přišli jsme o dům a ztratili sami sebe.

Sáhla jsem po knize, vytáhla ji z krabice a zadívala se na přebal: *Procházka na pět set mil.* Znělo to tak idylicky. V tu chvíli jsem si neuvědomovala, jak je Jihozápadní pobřežní cesta nemilosrdná, že to bude, asi jako bychom skoro čtyřikrát vylezli na Mount Everest, že půjdeme tisíc kilometrů po pěšinkách, které často nebudou ani třicet centimetrů široké, že budeme spát pod širým nebem a žít venku, že se budeme muset vypořádat s každým bolestným krokem, který nás přivedl až sem, do tohoto okamžiku, kdy se schováváme před světem. Jenom jsem věděla, že bychom měli vyrazit. A teď jsme stejně neměli na výběr. Jak jsem vztáhla ruku ke krabici, poznali, že jsme v domě, uviděli mě, teď už nebyla cesta zpátky, museli jsme jít. Vyhrabali jsme se ze tmy pod schody a Moth se naposledy ohlédl.

„Spolu?“

„Vždycky.“

Stáli jsme za dveřmi, exekutoři venku už čekali, až budou moci vyměnit zámky a zavřít za námi náš dosavadní život. Chystali jsme se opustit zšeřelý, staletý dům, který byl dvacet let naším bezpečným hnízdečkem. Až vyjdeme z těch dveří, už se nikdy nebudeme moci vrátit.

Vzali jsme se za ruce a vyšli do světla.

2. Ztráta

Začala naše cesta ten den pod schody, anebo ten den, kdy jsme vystoupili v Tauntonu z kamarádovy dodávky a zůstali stát v dešti u cesty s batohy na zádech? Anebo na nás ta cesta čekala už roky, schovaná někde za obzorem, jen aby se vynořila, když už jsme neměli co ztratit?

Ten den u soudu byl posledním okamžikem bitvy, která se táhla už tři roky, ale věci nikdy nedopadnou podle vašeho očekávání. Když jsme se tenkrát přestěhovali na statek ve Walesu, svítilo slunce, kolem nás pobíhaly děti a před námi se rozprostíral celý náš život. Zchátralá hromada kamení na podhorské samotě. Dali jsme do té rekonstrukce úplně všechno, pracovali jsme každou volnou chvíli a děti nám zatím vyrůstaly. Byl to náš domov, naše práce a obživa, naše útočiště, a já jsem opravdu nečekala, že to všechno skončí v šedivé, zašlé soudní síni hned vedle herny s automaty. Nečekala jsem, že to skončí tím, že budu stát před soudcem a vysvětlovat mu, že se zmýlil. Nečekala jsem, že přitom budu mít na sobě koženou bundu, kterou mi děti koupily k padesátinám. Nečekala jsem, že to skončí.

Seděla jsem v soudní síni a dívala se na Motha, který prstem šťouchal do nějakého bílého smítka na černé desce stolu. Věděla jsem, na co myslí: jak se tohle mohlo stát? Ten muž, který nás teď žaloval o peníze, býval jeho dobrý kamarád. Vyrůstali spolu, byli v jedné partě, jezdili spolu na tříkolkách, hráli fotbal, dospívali spolu. Co se stalo, že to takhle dopadlo? Ti dva si zůstali blízcí i poté, co jiní přátelé dávno odpadli. Pak oba dospěli a život zaval každého jinam. Cooper se pohyboval ve finančních kruzích, do nichž pronikl jen málokdo. Ale Moth s ním udržoval styky i nadále, pořád se přátelili. Důvěřoval mu natolik, že když se naskytla příležitost investovat do jedné z Cooperových společností, šli jsme do toho a vložili značnou částku. Ta firma ale nakonec zkrachovala a zanechala po sobě spoustu nesplacených pohledávek. Pak se nenápadně a záludně vynořilo tvrzení, že dlužíme nějaké peníze. Nejdřív jsme ho ignorovali, ale Cooper čím dál důrazněji prohlašoval, že vzhledem k ustanovením naší dohody jsme za ty dluhy odpovědní. Motha zpočátku mnohem víc zdrtil konec přátelství než Cooperovy finanční požadavky, a spor mezi nimi se táhl roky. Byli jsme přesvědčení, že za ty

pohledávky nijak neručíme, protože to ve smlouvě nebylo výslovně uvedeno, a Moth pevně věřil, že to nakonec s Cooperem nějak vyřeší. Až do chvíle, kdy nám poštou přišla soudní výzva k úhradě.

Rychle nám došly úspory, všechny je pohltily poplatky právníkům. Potom už jsme se zastupovali sami, stali jsme se jen jednou položkou v té mase lidí, kteří nemají na právníka, jakých se vládě po poslední reformě zákona o právní pomoci povedlo vytvořit tisíce. Neměli jsme nárok na bezplatné zastoupení, protože náš případ byl vyhodnocen jako „příliš složitý“ a na právní pomoc jsme se tedy nekvalifikovali. Tahle reforma možná ušetřila ročně tři sta padesát milionů liber, ale ohrožení a zranitelní lidé se kvůli ní nemohli domoci spravedlnosti.

Zbývala nám jediná strategie: zdržovat, zdržovat a zase zdržovat, hrát o čas a celou tu dobu potajmu kontaktovat právníky a účetní ve snaze získat nějaký písemný doklad, který by soudce přesvědčil, jaká je pravda: že náš výklad původní smlouvy byl správný a za dluhy neneseme žádnou odpovědnost. Jenomže bez právníka nás protistrana vždycky dokázala nějak přechytračit a na naši farmu byl uvalen závazek, jako záruka uhrazení Cooperova nároku. Se zatajeným dechem jsme čekali, co bude dál, a pak to přišlo: žaloba na převzetí našeho domova, statku i pozemků, každického kamene, který jsme tak pečlivě postavili, stromu, pod nímž si hrávaly naše děti, otvoru ve zdi, ve kterém hnízdily modřinky, uvolněného kusu oplechování za komínem, kde se usadili netopýři. Ta žaloba nám měla vzít všechno. Pořád jsme se to snažili oddálit, rozesílali jsme žádosti, navrhovali odklady a odročení a pak jsme najednou věřili, že to konečně máme, že se nám rozsvítilo světlo na konci tunelu, že máme ten papír, který prokazuje, že Cooper nemá na nic nárok a my nic nedlužíme. Po třech letech a deseti soudních stáních jsme měli důkaz, který nám mohl zachránit domov. Poslali jsme kopie soudci a právníkovi protistrany. Byli jsme připravení. Já si vzala tu koženou bundu, tak jsem si věřila.

Soudce se přehraboval v papírech, jako bychom tam vůbec nebyli. Podívala jsem se po Mothovi, aby se mi od něj dostalo aspoň jiskřičky útěchy, ale ten jen strnule zíral před sebe. Posledních pár let se na něm podepsalo: kdysi husté vlasy mu prořídly a zbělaly, pleť měl popelavou a jaksi voskovou. Jako kdyby do něj někdo vyřízl díru. Byl tak hrozně důvěřivý, poctivý a velkorysý a zrada blízkého kamaráda jím nesmírně otřásla. Taky ho věčně bolelo rameno a ruka, bralo mu to sílu a nedokázal se soustředit. Oba jsme potřebovali, aby už bylo po všem, abychom zas mohli normálně žít, a já byla přesvědčená, že i Mothovi pak bude líp. Jenomže náš život už nikdy neměl být normální.

Vstala jsem a nohy se mi klepaly, jako bych byla pod vodou. Ten papír jsem svírala v ruce jako kotvu. Zvenku se ozývalo rozrušené hašteření racků, které mě hrozně rušilo.

„Dobrý den, pane. Doufám, že vám už dorazily nové důkazy, které jsme předložili v pondělí.“

„Ano, dostal jsem je.“

„Takže kdybych vás na ty dokumenty mohla odkázat –“

Vtom se vztyčil Cooperův právník a urovnal si kravatu, jako to dělával vždycky, když se chystal soudce oslovit. Působil tak sebevědomě, jako že má všechno pod kontrolou. Na rozdíl od nás. Zoufale jsem toužila, abychom i my měli právního zástupce, v duchu jsem o něj žádoula.

„Pane, tyto čerstvě doručené informace představují nový důkazní materiál.“

Soudce na mě vrhl vyčítavý pohled.

„Jsou to nové důkazy?“

„No ano, dostali jsme je teprve před čtyřmi dny.“

„V téhle fázi sporu už není dovoleno předkládat nové důkazy. Nemohu je tedy přijmout.“

„Ale vždyť to dokazuje všechno, co poslední tři roky tvrdíme! Dokazuje to, že navrhovateli nic nedlužíme! Je to pravda!“

Věděla jsem, co přijde. Přála jsem si zmrazit čas, zastavit ho právě v téhle chvíli, nedovolit, aby soudce vyslovil něco dalšího. Chtěla jsem vzít Motha za ruku, vstát a odejít ze soudní síně a v životě už na to nepomyslet, vrátit se domů a rozdělat oheň, přejet dlaněmi po kamenných zdech a dívat se na kočku stulenou u teplého krbu. Moci znovu dýchat, aniž by se mi svírala hrud', myslet na domov beze strachu, že o něj přijdu.

„Při předkládání důkazů musíte dodržet správný soudní postup. Ne, teď už přistoupím k vynesení rozsudku. Tímto vyhovuji nároku navrhovatele. Do sedmi dnů jste povinni nemovitost uvolnit, a to do devíti hodin ráno příslušného dne. A teď ohledně úhrady soudních nákladů. Chcete se k tomu nějak vyjádřit?“

„Ano! Děláte velkou chybu, tohle vůbec není správné! A ne, k nákladům nechci říct vůbec nic, stejně nemáme žádné peníze, berete nám domov, práci i příjmy, co víc byste ještě chtěli?“ Podlaha jako by se pode mnou propadla a já se křečovitě chytla stolu. Neplač, neplač, nesmíš plakat.

„Beru to v úvahu. Žádosti o úhradu soudních nákladů se nevyhovuje.“

Myšlenky se mi rozbíhaly, jako by se snažily utéct do bezpečí. Moth si na židli poposedl a z jeho saka ke mně zavanula vůně horkého šterku a čerstvě nasekaného

zimostrázu, tak hmatatelná, že bych se jí skoro mohla dotknout. Na tom šterku si děti rozbíjely kolena, když se učily jezdit na kole, a smykem se na něm otáčely, když odjížděly na univerzitu. Růže právě kvetly a visely přes zimostrázový živý plot jako vatové kuličky; už brzo budu jejich odkvetlé hlavičky otrhávat.

„Žádám o možnost podat odvolání!“

„Ne, právo na odvolání se zamítá. Tenhle případ už se táhne až moc dlouho. Na předložení důkazů jste měli příležitostí dost.“

Místnost jako by se kolem mě smršťovala a stěny se přibližovaly k sobě. Bylo úplně jedno, že jsme ty dokumenty získali teprve teď a že jsou pravdivé; záleželo jen na tom, že jsme je nepodali správně, že jsem nedodržela předepsaný postup. Co budu dělat, co budeme dělat? Co si počneme se slepicemi, kdo dá ráno stařícké ovečce krajíc chleba, jak zvládneme za týden sbalit celý dům, z čeho zaplatíme stěhovací vůz, co ty rodiny, co si u nás zamluvily ubytování, co kočky, co děti? Jak mám našim dětem říct, že jsme je právě připravili o domov? Náš domov. Přišli jsme o něj, protože se nevyznám v právních postupech. Udělala jsem jednoduchou, školáckou chybu: nepožádala jsem o povolení předložit nové důkazy. Nevěděla jsem, že se to musí. Měla jsem takovou radost a tak jsem si věřila, že jsem je prostě poslala. Ten úžasný kus papíru, na kterém se skvěla ta úžasná pravda, jsem úplně promrhala. A teď jsme přišli o všechno. Nemáme ani vindru, nemáme domov.

Zavřeli jsme za sebou dveře do soudní síně a strnule, mlčky kráčeli po chodbě. V jedné z postranních místností jsem spatřila právníka protistrany, krátce se po něm podívala a šla dál, ale Moth vešel dovnitř. Ne, Mothe! Ať tě ani nenapadne ho uhodit! Cítila jsem z něj všechen ten vztek a stres, který se v něm za uplynulé tři roky nahromadil. Ale on k právníkovi jen napřáhl ruku.

„Já vám nic nevyčítám. Vím, že jenom děláte svou práci. Ale ten rozsudek nebyl spravedlivý, to přece víte, ne?“

Právník potřásl Mothovi nabízenou rukou. „Rozhodl tak soudce, ne já.“

Pořád jsem ještě neplakala, ale jako by se někde uvnitř mě ozvalo zavytí, které mě celou sevřelo, takže jsem skoro nemohla dýchat.

✱

Stála jsem na louce za domem, pod pokrouceným jasanem, kde si děti v šestadevadesátém, jak bylo tolik sněhu, postavily iglú. Rozlámala jsem krajíc bílého chleba na šest kousků – rituál, kterým jsem už devatenáct let začínala den. Stará ovce mi očichala ruku a měkkými pysky si chleba vzala: bylo jí devatenáct,

zuby už jí nezbyvaly žádné, ale chuť k jídlu měla pořád náramnou. Děti ji pojmenovaly Smotyn, což velšsky znamená „skvrnitý“. Teď už byla staříčka a mrzutá, černobílý kožíšek měla prořídlý a rozčuchaný a rohy viklavé. Tedy vlastně už měla jen jeden – ten druhý si urazila, když se před pár lety zuřivě snažila dostat do kbelíku s krmením. Tom si ten roh schoval, uložil ho do krabice, kam si schovával nejrůznější poklady, třeba zkameněliny a kartičky Pokémonů, a tu si pak s sebou odvezl na univerzitu. Když byly Rowan tři roky, naložila jsem ji do naší maličké dodávky a jely jsme asi šedesát kilometrů na farmu na úpatí kopce nad mořem. Koupily jsme tam tři skotačivá, flekatá jehňátka. Rowan hrozně vyváděla, že ji u nich nenechám sedět, a tak jsem se nechala obměkčit a cestou zpátky jsem je všechny čtyři vezla na slámě v kufru dodávky. Od té doby ty ovečky patřily do našeho života, byly součástí naší rodiny. Za ta léta měly spoustu jehnat, ale teď už z nich zbývala jen Smotyn, její sestry už uhynuly a zbytek stádečka jsem před rokem prodala jinému chovateli, když to v našem sporu vypadalo, že jsme vyčerpali všechny možnosti a prohrajeme. Smotyn jsem se ale zbavit nedokázala. Takhle starou ovci by stejně nikdo nechtěl, průměrná délka dožití je u ovcí tak šest až sedm let, pak je porazí a namelou do konzerv pro psy nebo do masových kuliček. Slepice jsem den po posledním soudním stání odvezla ke kamarádce, ale pro Smotyn tam místo nebylo. Teď bloumala po louce, v závějích pampelišek ji skoro nebylo vidět, až došla pod buky, kde byla tráva vždycky suchá. Obě jsme tu louku znaly tak důvěrně, jako bychom byly její součástí. Jak bez ní budeme žít?

Za pět dní budeme obě bez domova, takže se to už brzy dozvíme.

To jsem ovšem ještě nevěděla, nemohla jsem vědět, že to nebude trvat pět dní, než se mi život změní navždycky, než se všechno, co mě pevně drželo nohama na zemi, promění v tekutý písek. Přišlo to hned následující den.

Seděli jsme v ordinaci u specialisty v liverpoolské nemocnici. Konečně jsme se měli dozvědět, jaké následky mělo dlouholeté odkládání vyšetření a co je vlastně příčinou Mothových neustálých bolestí ramene. Po letech těžké fyzické práce mu jeden doktor řekl: „Bolest je normální. Musíte počítat s tím, že vás bude bolet zvednout ruce nad hlavu, a nejspíš budete při chůzi trochu klopýtat.“ Další poukazovali na to, jak se mu nepatrně třese ruka a že necítí obličej. Ale tenhle doktor byl odborník nad odborníky, nejlepší ve svém oboru, kapacita. Ten nám řekne, že jsou to poškozené vazy nebo tak něco, a poradí, jak to spravit; určitě nám potvrdí, že se to stalo, když před lety Moth propadl střechou ve stodole – třeba si tenkrát způsobil vlasovou zlomeninu. Tak či tak nám tenhle lékař poví, jak to vyléčit. Autoritativně se posadí za stůl a všechno nám řekne. Určitě.

Během dlouhé cesty do Liverpoolu jsme skoro nepromluvíli, zahlcení šokem a vyčerpáním. Od toho posledního soudního stání nám všechno splývalo dohromady – balili jsme krabice, pálili nepotřebné věci, vedli nekonečné, tíživé telefonní hovory a utápěli se v zoufalství. Uvědomili jsme si, že nemáme kam jít. Stalo se to nejhorší, co se stát mohlo. Sedm hodin jízdy do Liverpoolu bylo to poslední, co jsme potřebovali. Každá hodina byla vzácná, potřebovali jsme každyčkou, abychom stihli všechno sbalit, abychom se ještě chvíli mohli ve zdech svého domu cítit v bezpečí.

Tahle nekonečná okružní cesta po lékařských ordinacích začala před šesti lety. Motha začalo strašlivě bolet rameno a celá paže a pak se mu ještě objevil ten třes v ruce. Doktoři byli nejprve přesvědčení, že trpí Parkinsonovou chorobou. To se ale neprokázalo, takže měli pocit, že by to mohlo být nějaké poškození nervů. Tahle ordinace byla jako všechny ostatní: hranatá, bílá, chladná krabice s výhledem na parkoviště. Ale doktor tentokrát neseděl za stolem: místo toho se posadil na roh stolu, hned k Mothovi, dotkl se jeho paže a zeptal se ho, jak se cítí. To nebylo dobré. Tohle doktoři nedělají. Viděli jsme jich už pěknou řádku, a žádný z nich nikdy nic takového neudělal.

„To nejlepší, co pro vás můžu udělat, Mothe, je sdělit vám správnou diagnózu.“

Ne, ne, ne, ne, ne! Už nic neříkejte, už ani slovo, určitě vám z té úzké arogantní pusy vypadne něco strašlivého, tak ji radši vůbec neotvírejte, mlčte!

„Jsem přesvědčený, že trpíte kortikobazální degenerací neboli CBD. Nemůžeme si tím ovšem být stoprocentně jistí. Nedá se to ověřit žádnými testy. S jistotou se to dozvíme až při pitvě.“

„Při pitvě? A za jak dlouho tak myslíte, že na ni dojde?“ Moth se roztaženými dlaněmi opíral o stehna, jako by širokými prsty chtěl udržet co největší část svého těla.

„No, normálně bych řekl tak šest až osm let od propuknutí příznaků. Ale u vás to podle všeho postupuje velmi pomalu, vzhledem k tomu, že se u vás objevily potíže už před šesti roky.“

„To ale musí znamenat, že jste se spletl! Bude to něco jiného!“ Měla jsem žaludek až v krku a všechno jsem najednou viděla rozmazaně.

Doktor se na mě podíval jako na malé dítě. Potom se pustil do dalšího vysvětlování toho vzácného degenerativního onemocnění mozku, které mi vezme toho úžasného muže, kterého jsem milovala už od dob svého dospívání, zničí mu nejprve tělo a pak i mysl, způsobí popletenost a demenci, a nakonec už nebude moci ani polykat a nejspíš se zadusí vlastními slinami. A nedá se s tím nic,

absolutně nic dělat. Nemohla jsem dýchat. Místnost jako by se mnou plavala. Ne, Motha ne, toho mi neberte, nemůžete mi ho vzít, on je pro mě všechno, všecičko, bez něj nejsem nic! Ne! Snažila jsem se zachovat klid, ale uvnitř jsem vyděšeně křičela, jako když včela naráží do okenní tabulky. Svět jako by se nám najednou vzdálil z dosahu.

„Ale můžete se přece mýlit!“

O čem to mluví? Takhle přece neumřeme! Nejde jen o Mothův život, jde o náš život! Byli jsme jedna bytost, propojená, srostlá všemi molekulami. Není žádný jeho život a můj život, je jen náš život. Plánovali jsme si, jak zemřeme. Až nám bude pětadevadesát, vylezeme na vrchol nějaké hory, společně se podíváme na východ slunce a pak prostě usneme. Neudusíme se někde v nemocniční posteli. Nic nás od sebe neoddělí ani nerozdělí, nebudeme sami.

„Určitě se mýlíte.“

*

Seděli jsme v dodávce na nemocničním parkovišti a tiskli se k sobě, jako by to objetí mělo moc všechno zastavit. Když mezi námi nepronikne ani paprsek světla, pak nás nic nemůže rozdělit, nic z toho všeho nebude skutečné a my tomu nebudeme muset čelit. Mothovi bezhlesně stékaly po tvářích slzy, ale já jsem neplakala, nemohla jsem. Kdybych se rozbrečela, vypustila bych tím celou řeku bolesti a ta by mě odnesla bůhvíkam. Strávili jsme spolu celý dospělý život. Všechny naše sny, plány, úspěchy i nezdary, všechno jsme zažili jako dvě půlky jednoho jediného života. Nikdy sami, nikdy každý zvlášť, vždycky jako jeden.

Neexistovaly žádné léky, které by průběh nemoci zpomalily, žádná terapie, která by ji zastavila. Jedinou pomoc představoval lék Pregabalin, který ulevoval od bolesti, ale ten už Moth užíval. Nic jiného nebylo. Přála jsem si, abych mohla prostě zajít do lékárny a vyzvednout si tam nějakou kouzelnou krabičku, cokoliv, co by zarazilo tu ničivou hrůzu, která se teď valila naším životem.

„Fyzioterapie vám trochu pomůže rozhýbat tu ztuhlost,“ řekl doktor. Ale Moth už dávno každý den cvičil. Možná by mohl ještě přidat, třeba by se nám to pak podařilo zastavit. Chytala jsem se každého stébla, každé tenounké nitky, která by mě dokázala vytáhnout z té dusivé nejistoty. Ve skutečnosti tu ovšem žádná nitka nebyla. Nenatáhne se ke mně žádná ruka, jež by mě vytáhla do bezpečí, nezve se žádný konejšivý hlas, aby mě ujistil, že všechno bude zase dobré, že je to jenom zlý sen. Byli jsme tu jen my dva, v autě na nemocničním parkovišti, zoufale jsme se drželi jeden druhého a snažili se zůstat v realitě.

„Nemůžeš přece být nemocný! Já tě pořád miluju!“

Jako kdyby snad stačilo ho milovat. Až dosud to ale opravdu stačilo, nic víc jsem nikdy nepotřebovala, jenomže teď nás láska nezachrání. Když mi Moth poprvé řekl, že mě miluje, bylo to vůbec prvně, kdy jsem ta slova slyšela. Nikdy předtím mi nikdo neřekl, že mě miluje – ani rodiče, ani přátelé, prostě nikdo, a ta slova mě tenkrát naplnila radostí, celou mě rozzářila a svítila mi dalších dvaatřicet let mého života. Ale s Mothovým mozkiem, který se právě teď řítí k sebezničení, slova nic nezmohou, nedokážou nijak ovlivnit cosi jménem tau protein, který se mu právě teď usazuje v buňkách a blokuje nervové spoje.

„Určitě se spletl, já to vím, spletl se!“ Musel se mýlit. Zmýlil se soudce, tak proč ne doktor?

„Nějak nedokážu přemýšlet, nedokážu nic cítit...“

„Tak si budeme myslet, že se ten doktor spletl. Když mu to odmítneme uvěřit, můžeme dál žít, jako kdyby to vůbec neexistovalo.“ Nemohla jsem se s tím smířit. Nic nedávalo smysl, nic nebylo skutečné.

„Možná se mýlí. Ale co když ne? Co když se dostaneme do toho posledního stadia, o kterém mluvil? Na to nemůžu ani pomyslet, nechci na to myslet...“

„Na to nedojde! Nějak nad tím vyhrájeme, uvidíš.“

Nevěřím v Boha ani v žádnou vyšší moc. Žijeme a umíráme, je to prostě jen koloběh uhlíku. Ale i tak tě prosím, Bože, ať se to nestane! Pokud Bůh existuje, pak právě popadl kořeny mého života, vyrval je ze země a obrátil všechno naruby. Cestou domů jsme pustili CD přehrávač na plné pecky a snažili se v tom rámusu schovat. Pod námi se propadaly hory a nad hlavou se mi tříštilo moře, celý můj svět byl vzhůru nohama. Když dodávka zastavila, už mi připadalo, že snad chodím po rukou.

✱

Pronásledovaly mě představy, jak se dusím. Od chvíle, kdy jsme se dozvěděli Mothovu diagnózu, mě celé týdny noc co noc pronásledovaly zlé sny, jak se topím v hleny. Budila jsem se zalitá studeným potem a v hlavě mi bušilo. Sužovaly mě vidiny, jak Mothovi oteče krk, zkříví se mu čelist a on se bude zoufale snažit nadechnout, ale nakonec se udusí a děti a já tomu budeme jen bezmocně přihlížet.

Vlaštovky přiletěly pozdě, trousily se po jedné a po dvou, konečně si po daleké cestě našly cestu domů, proletovaly mezi buky a cpaly se hmyzem. Kdybych tak mohla být vlaštovkou, svobodně si létat, svobodně si vybrat, kde budu mít domov! Nalámala jsem chleba pro Smotyn a vyšla do svěžího červnového rána. O tvář se mi otřelo vlahé světlo, které slibovalo krásný den. Protáhla jsem se mezerou v živém plotě z planých hrušní. Koupila jsem ty stromky ve výprodeji v zahradnictví: měly to být buky, ale vyrostly z nich pichlavé keře s drobnými listy, které nerodily vůbec žádné hrušky a vrhaly se na mě, kdykoliv jsem se protahovala brankou přes schůdek. Mnula jsem si škrábance na ruce. Mezi už zhojenými jizvami přibýlo několik nových. Teď už nemělo smysl stromky prořezávat. Louka dýchala teplem a medem a voněla jetelem, který právě začínal kvést. Krtci se v noci zase činili a středem louky se táhla řada hromádek mírně zorané hlíny. Instinktivně jsem je začala udupávat – pořád ještě mi záleželo na tom, aby se našim polnostem dobře dařilo. Tuhle krásnou louku se Mothovi podařilo udělat z políčka zarostlého plevelem. Odmítl použít pesticidy i zahradní techniku a celé ty dva akry vlastnoručně posekal kosou. Všechny zbytky shrabal a kopřivy vyryl. Obnovil i prastaré meze, pečlivě skládal stovky kamenů do zídek, které byly desítky let rozvalené a zchátralé. Na téhle louce sbíraly děti našich hostů vejce, čerstvě snesená a ještě teplá, a na jaře se mazlily s jehňátky. Odehráli jsme tady bezpočet rodinných kriketových zápasů, lehávali ve vysoké trávě, než jsme ji posekali, a ve tmě pozorovali padající hvězdy. Byla to naše půda.

Smotyn nepřišla. Vždycky si chodila k plotu pro chleba. Vždycky. Začala jsem se rozhlížet po louce, ale už jsem věděla, co najdu. Objevila jsem ji na jejím oblíbeném místě pod buky, hlavičku položenou v trávě, jako by jen spala. Ona to věděla. Věděla, že odsud nedokáže odejít, opustit své místočko, a tak prostě umřela. Složila hlavu do trávy, zavřela oči a umřela. Hladila jsem ji po chlupatém čumáčku, naposledy přejela rukou po zahnutém rohu a najednou to mnou projelo jako křeč. Obrovská, neovladatelná. Schoulila jsem se do trávy vedle Smotyn a rozplakala se. Vzlykala jsem tak dlouho, až to moje tělo prostě vzdalo, už mi nezbývaly žádné slzy, ta ztráta je úplně vysušila. Tráva se mi ovíjela kolem tváře

a já jsem ležela pod stromy a snažila se umřít, všechno tu nechat a osvobodit se, abych zase mohla být se Smotyn a létat s vlaštovkami a nemusela se dívat, jak nás odsud vyhánějí a jak Moth usychá. Kéž bych umřela, kéž bych to nemusela být já, kéž bych tu nemusela zůstat samotná! Nechte mě umřít.

Došla jsem pro lopatu a začala na louce kopat hrob, abych pohřbila Smotyn vedle jejích sester. Za chvíli přišel Moth a tiše jsme kopali spolu. Nepromluvili jsme ani slovo, jako bychom tu stále se zvětšující jámu odmítali vzít na vědomí. Temnota, která se před námi předešlého dne rozprostřela, byla pořád ještě příliš čerstvá, příliš otřesná, než abychom si ji dokázali připustit, byť i jen v myšlenkách. Přikryla jsem Smotyn hlavu utěrkou: nedokázali jsme se dívat, jak na ni padá hlína. Byla pryč. Bylo po všem. A s ní jsme pohřbili i naši farmu, náš sen.

3.

Země se pohnula

Poté, co jsme za sebou naposledy zavřeli dveře, jsme měli dva týdny na to, abychom uložili náš zbylý skrovný majeteček u kamaráda ve stodole a vymysleli, co si počít. Děti nám pomoci nemohly: obě ještě studovaly, žily na podnájmech se spolubydlícími a peníze jim jen tak tak stačily, aby se udržely nad vodou. Mothův bratr byl zrovna na dovolené, takže jsme zatím mohli být u něj, ale už za dva týdny se měl s rodinou vrátit a pak už pro nás v jeho domě nebude místo. Byli jsme jen třicet kilometrů od domova, jenom kousek po silnici, ale vrátit jsme se nemohli. Hrozně nás to trýznilo. Pořád ještě jsme byli otřesení z toho, jak nás vystěhovali, a zároveň se snažili srovnat s tím, co nám řekl doktor, takže prvních pár dní jsme strávili v jakémsi strnulém zatmění mysli.

Logika velela, že bychom měli tvrdě pracovat a najít si nějaký pronájem. Jenomže my nepřišli jen o dům, ale i o penzion, který jsme provozovali. Neměli jsme vůbec žádné příjmy. Abychom si dali život znovu dohromady, museli bychom si najít práci. Byla tu však reálná možnost, že v našem společném životě už nám zbývá jen chvilka, kdy se budeme oba těšit přiměřenému zdraví, a pak bude následovat ochrnutí a smrt. Nemohla jsem Motha opustit a jít někam do práce – potřebovala jsem s ním strávit každou minutu z toho vzácného času, kdy mu ještě jakžtakž slouží zdraví. Musela jsem si pečlivě uložit v mysli každíčkou vzpomínku, která by mi pomáhala zvládat budoucnost v osamění.

Nenáviděla jsem toho doktora. Jak si tam tak seděl na kraji stolu a oznámil nám tu diagnózu, jako by nám snad dával vzácný dar! *To nejlepší, co pro vás můžu udělat, Mothe, je sdělit vám správnou diagnózu.* Ve skutečnosti to bylo to nejhorší. Přála jsem si, aby ta slova mohl vzít zpátky, abych mohla žít ve šťastné nevědomosti. Nechtěla jsem při každém pohledu na Motha vidět tu černou nicotu, která se přede mnou rozprostírala. Klopýtavě jsme se prodírali těmi následujícími dny, jako bychom právě přišli z bojiště, plní jizev a šrámů, otřesení a bezradní.

Byla tu možnost se někde dlouhodobě utábořit, než si najdeme něco lepšího, ale nejlevnější kemp stál osmdesát liber týdně, což bylo mnohem víc, než jsme si mohli dovolit, a navíc při bydlení na tábořišti by nám nevznikal nárok na

příspěvek na bydlení. Nikdo z našich známých neměl volný pokoj ani zahradu, kterou by byli ochotní obětovat déle než na pár týdnů. A my jsme potřebovali být někde, kde bychom si mohli utřídit myšlenky a nějak se s tím vším vyrovnat. Karavany taky nebyly k sehnání – ne v populární rekreační oblasti, kde všechny zaberou výletníci, kteří si můžou dovolit platit mnohem víc, než kolik činí příspěvek na bydlení.

V ideálním světě bychom si nějaké bydlení pronajali, ovšem záhy vyšlo najevo, že pokud vám zabaví dům, sehnat pronájem je v podstatě nemožné. Naše hodnocení úvěruschopnosti bylo pod bodem mrazu. Městská rada nás mohla zařadit do pořadníku na přidělení obecního bytu, ale neměli jsme přednostní nárok a jediné ubytování, které nám mohli nabídnout, byl pokoj na ubytovně, kde žili převážně alkoholicí a narkomani. Dívka s tmavými vlasy pevně staženými do ohonu, která seděla za přepážkou na městském úřadě, nám se silným velšským přízvukem sdělila: „Podívejte, pokud vám nehrozí, že umřete fakt brzo, jako třeba už příští rok, tak vlastně nejste tak hrozně nemocný, že? Takže vás nemůžu zařadit jako přednostního žadatele, chápete?“ V tu chvíli nám bylo jasné, že radši budeme bydlet ve stanu.

Stála jsem u okna v domě Mothova bratra a dívala se ven, napůl omráčená, a vůbec mě nenapadalo, co si počneme.

„Víš co, já jsem vlastně rád. Neumím si představit, že bychom žili v nějakém obecním bytě jenom kousek od naší farmy. To by mě zničilo.“ A nejen to – v našem malém vesnickém společenství by nás pomlouvali ještě několik měsíců.

„Já vím. Na farmě jsme se prostě mohli zavřít před celým světem, že jo? Byl to náš ostrov.“

Přesně tím pro nás náš statek byl: náš ostrov, v každém smyslu. Jakmile jsme sjeli ze silnice a zabočili do lesa, nechali jsme celý svět za sebou. Za stromy se rozprostíraly úžasné scenérie, jako bychom vstoupili do jiného světa. Kolem dokola pole a louky, rozdělené násypy obrostlé živým plotem. Na západě se tyčily hory, táhly se až k východu a mezi nimi se povalovaly hebké, hladké mraky. Velikánská káně roztáhla křídla, krouživě se vznesla k nebi a visela v modravém vzduchu někde mezi vrcholky stromů a horami. Les jako by za námi zavřel dveře a nechal silnici, vesnice a lidský ruch za sebou. Ale teď jsme byli jako dva trosečníci, kteří přišli o svůj bezpečný přístav, jako bychom pluli v mlze na voru zoufalství a netušili, kdy dorazíme ke břehu nebo jestli se nějaký břeh vůbec objeví.

Moth stál u okna a díval se na svah zarostlý hlodášem a vřesem. Byl to náš

domov, ale už nebyl.

„Nevím, jestli bych tady dokázal zůstat. Potřebuju teď být od Walesu daleko, tady mi to působí hroznou bolest. Nevím, co si počneme do budoucna, vlastně ani nevím, jestli nějakou budoucnost mám, ale právě teď potřebuju být někde jinde. Chtěl bych najít nějaké jiné místo, kterému budu moct říkat domov.“

Zhluboka jsem se nadechla.

„Tak si pojd' sbalit a snad na něco přijdeme cestou.“

„Tak teda Pobřežní cesta. Dobře.“

Balit batoh, když vám je padesát, je úplně něco jiného než ve dvaceti. Naposledy jsme se takhle balili na vandr, ještě než se nám narodily děti. Moth měl tenkrát dlouhé vlasy a já o sedm kilo míň. Tehdy jsme prostě nacpali do batohu všechno, co jsme podle našeho názoru mohli potřebovat, a nesli ho bez ohledu na váhu – byli jsme ještě mladí a z každého namožení nebo zranění jsme se rychle vylízali. Prochodili jsme takhle Jezerní oblast a Skotsko, každý den jsme ušli spoustu kilometrů, ale skoro vždycky jsme nocovali někde v kempu, málokdy jen tak pod širým nebem. To už ale bylo před třiceti lety. Teď jsem měla tělo bolavé po dvaceti letech manuální práce; z takové zátěže se tělo nikdy úplně nevzpamatuje, bolest vždycky zlověstně číhá někde v pozadí. Za ty tři roky, co jsme se soudili, jsem byla celá ztuhlá, jak jsem se donekonečna hrbila nad počítačem a snažila se vymyslet nějaké argumenty v náš prospěch. Dokázala jsem si teď natáhnout svaly i při sebemenší námaze. A co Moth? Jak by mohl unést tolik co kdysi? Sbalili jsme batoh stejně, jako bychom to udělali tenkrát, a já mu opatrně pomohla ho nasadit na záda. Do šedesátilitrového batohu se vešel náš starý plátěný oranžový stan a dva poněkud zrezavělé ešusy. Jenže Moth sotva dvakrát obešel pokoj a už ho bolest srazila na kolena.

„Sundej to ze mě! To nezvládnú.“

„Tak se musíme pokusit sehnat jiné vybavení. Pro začátek hlavně nějaký lehčí stan.“

„To si nemůžeme dovolit.“ Většinu našich výdělků za uplynulý rok jsme utopili v tom soudním sporu a za obživu, zatímco jsme se ho snažili vyřešit. A ještě ke všemu jsme měli obě děti na univerzitě. Musela jsem vrátit peníze všem, kdo si u nás zarezervovali letní dovolenou, takže nám zůstalo pouze tři sta dvacet liber. Ale dostávali jsme osmačtyřicet liber týdně jako daňový bonus. Jak toho Moth zvládal čím dál méně, zůstaly nám nakonec už jen příjmy z pronajímání stodoly, a díky tomu jsme měli nárok na týdenní platby od státu. Jenže i kvůli takovéhle směšné částce jsme potřebovali mít stálou adresu, což by znamenalo tu zůstat. To